

Maar die menschen sterven straks weer hun natuurlijke dood, en dit nu is bij Jezus heel anders. Tot den ziner op Pathmos tocht zegt Hij, wanneer Hij Zijn rechterhand op hem legt: Vrees niet; Ik ben de eerste en de laatste; en die leef; en zie Ik ben dood geweest; en zie Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. (Openb. 2: 17, 18). Dat is de uitnemende grootheid Zijner Kracht.

Daar is een opstanding der dooden, van alle dooden, en de Kerk van Christus belijdt dan ook de opstanding des vleesches. Dan, naar Jezus eigen woord is die opstanding tweeledig. De ure komt, in welke alle die in de graven zijn, Zijne stem zullen hooren, en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdorvenis. (Joh. 5: 28, 29). Dan zullen zij allen leven en nimmer meer sterven.

Jezus eigen opstanding is een zalige opstanding.

En ziet, nu komt de grootheid van Gods kracht bij de opstanding des vleesches in het algemeen reeds uit. Wanneer Paulus zegt, dat vleesch en bloed het Koninkrijk Gods niet beerven kunnen (1 Cor. 15: 50) dan moet dit niet zoo worden verstaan alsof er geen opstanding des vleesches ware, want een lichaam zonder vleesch en bloed is geen menschelijk lichaam. De Apostel spreekt daar alleen van de zalige opstanding, en dan is „vleesch en bloed” niet anders dan wat in Philippensen 3: 21 heet ons „verderder lichaam”. In zulk een „verderder lichaam” zullen ook de niet gezaligden weer opstaan, maar Jezus stond op in een verheerlijkt lichaam, en aan dat lichaam van Christus zal eens het onze gelijkvormig worden, naar de werking waardoor Hij ook alle dingen zichzelf kan onderwerpen (Phil. 3: 21). Zeker, de stofdeeltjes, de atomen waaruit het lichaam samengesteld is, wisselen, en als het eens zal zijn weggelaten in het graf, zal de ontbinding doorwerken. Het kan dan ook alleen door de grootheid van Gods Kracht in de ure der opstanding weer worden hersteld. Dan, nog uitnemender is de grootheid Zijner Kracht, waar het niet alleen hersteld, maar ook zal worden verheerlijkt.

En zie nu die uitnemende grootheid van Gods Kracht in de opwekking van Jezus. Hier door Zijn wonder Kracht de ontbinding tegengegaan, gelijk reeds David had geprofeteerd: Gij zult niet toelaten dat uw Heilige de verderving zij (Ps. 116: 10). Hier een genezing in eenige dagen van de wonden der doornenkroon, der geestelijken, der nagelen en der speer, zoodat slechts de „teekenen” bleven. Hier een weer doen vloeien van het hartbloed, een weer doen werken van zenuw en spier, maar ook een, zij het dan nog aanvankelijk verheerlijkt, die maakt, dat Magdalena en de Emmausgangers hem niet aanstonds herkennen, en op den berg in Galilea zelfs sommige twijfelden (Mat. 28: 17), doch die, naar wij weten, voltooid is toen God door de uitnemende grootheid Zijner Kracht hem heeft gezet tot Zijne rechterhand in den hemel (Efese 1: 20). Naar wij weten, want in die voltooide heerlijkheid heeft Johannes hem op Pathmos mogen aanschouwen, toen Zijn aangezicht was, gelijk de zon schijnt in hare kracht (Openb. 1: 16).

Zoo nu opziende tot het feit van den Paaschmorgen verstaat gij, weet gij eerst recht de uitnemende grootheid Zijner Kracht aan ons die gelooven.

Deze Godskracht die ook u eens zal brengen tot den rijkdom der heerlijkheid van Zijne erfenis in de heiligen.

Want het is dezelfde Kracht, die in u en in Jezus werkt.

Reeds nu in uw krachtadige bekeering, in uw bewaring voor al wat dreigt. Maar ook eens als gij komt in de schaduwen des doods, want door uw Borg is den dood zijn prikkel ontnomen en Satan kan u dan niets geen kwaad meer doen, uw sterven is „een doorgang tot het leven”. Maar ook eens in uw zalige opstanding tot dat leven der eeuwige Glorie, waarvan dan de volle, rijke genieting zal aanvangen.

Dezelfde Kracht in u en in Hem, indien gij met Jezus één plante zijt geworden.

Indien gij gelooft.

Maar dat ook op dit ons Paascheest, uw oogen zich openen tot uw uit de dooden opgewekten en opgestanen Heiland, om te weten de uitnemende grootheid Zijner Kracht aan ons die gelooven.

Dus wordt zoo machtig gesterkt uw Christelijke hope.

„Doen rijzen.”

Zie, ik zal haar de gezondheid en de genezing doen rijzen, en zal hen allen genezen, en zal hun openbaren overvloed van vrede en waarheid.
Jeremia, 33: 6.

Er is in alle leven een ebbe en een vloed. Wateren die rijzen en wateren die dalen. Een opkopen en een naar beneden gaan. Een nabootsing van het levenslot in de zon die vrolijk aan de trauwen opgaat, als in den glans van een bruidgom, gelijk Psalm 19 het uitdrukt, en die, als de dag ten einde gaat, haar ommezwaai aan het firmament volbracht heeft, en bloedrood ondergaat.

Deze beeldrijke gedachte van het dalen en rijzen past de Heilige Schrift ook op het lot van Israël toe.

Die Sion gram waren zijn gevallen, jubelt de Psalmist in den zonen psalm, maar wij zijn geresen en staande gebleven. Babel, zoo zingt de profeet, zal zinken en niet weder opkomen. Jeremia klaagt in den aanhef van zijn Klaagliederen van Jerusaleem, dat wonderbaarlijk omhaal is gedaald. En tegenover die klacht van zijn knecht, stelt God de Heere de machtige belotte:

Ik zal haar gezondheid, haar welstand door mijn waarheid doen rijzen.

Zoo herhaalt zich in de historie slechts, wat in het rijzen en dalen van de golven der zee zich in de diepte, en in het opkomen en ondergaan van de zon op het blauw des hemels, dagelijks voor onze oogen afspeelt.

De bergen van graniet staan vast, en tonen voor het oog althans geen verandering. En ook de bodem onder onze voeten blijft staan, gelijk hij voor eeuwen stond. Maar de wateren, die van de bergen afvloeien en de stranden bespoelen, zijn het beeld van het woelige, op en neer gaande leven. Zoo als de geweldige wateren ruischen, zoo ruischen ook de vloedgolven der natien in den loop der historie. En zoo als aan den hemel het opgaan van het licht met het nederdalen der duisternis afwisselt, zoo gaat ook in het leven van mensch en volk de ene maal de hooge glans op, en gaat een ander maal, na verbleeking, diezelfde glans in donkerheid en duisternis onder.

Van zulk een dalen en rijzen spreekt ook het leven van ons hart. Bovenal van dat ene machtige dalen in den val van zonde, en nog aangrijpend van dat ene machtige rijzen in de opwekking ten leven, als God ons door de opstanding van Christus doet oprispen ten leven.

De zuurdeesem is het beeld, door Jezus zelf aan het natuurleven ontleend, om ons dat rijzen voor oogen te stellen.

Plat en vlak ligt eerst het deeg uit meel gekneet neder. Nu wordt in dat deeg een hand vol van het gezuurde deesem verborgen. En zie, wonderbaar gaat nu het deeg omhoog, en rijst.

Aldus, zegt de Heere, gaat het ook geestelijk toe. Het leven der menscheit, en het leven van uw eigen hart, ligt eerst plat en vlak ingezonken neder. Nu wordt in dat leven van ons geslacht, en in dat leven van ons hart, de zuurdeesem van Christus' waarheid verborgen. En zie, als vanzelf, van binnen uit, ziet gij nu dat eerst gedaalde leven, dat leven zonder verheffing, omhoog gaan, en het woord der profetie wordt vervuld: Ik zal u menscheitlike existentie, Ik zal u zielsbestaan doen rijzen.

En dan gaat het omhoog. Dan verheft het zich tot hooger en tot edeler aanzijn. Het is of een onmerkbare macht het optrekt, het opheft naar boven. Het rijst wonderbaar. En een existentie, als waarvan niemand droomde, dorst, wordt zienderoog geboren.

Dit is de opstandingsgedachte, dit is het Paaschmysterie, dit is de Goddelijke gedachte van opwekking, van opstanding, van opheffing, van innerlijke verhoofing.

Het is de hemelsche gedachte, waarin de almacht van onzen God, als we zoo zeggen mogen, zich zelf overtreft. Of zegt niet de apostel in den Efezbrief, dat hierin openbaar wordt „de uitnemende grootheid van Gods kracht aan ons die gelooven, naar de werking der sterkte van zijn macht, die hij gewrocht heeft in Christus, toen Hij hem opwekte uit de dooden.” (1: 19, 20).

Eenzelfde Goddelijke gedachte, en eenzelfde Goddelijke almacht, en in de opstanding van Christus, en in de opheffing van den zondaar ten ewigen leven. Althans tot den rijzen. De verrijzenis van Christus uit het graf, en de verrijzenis van den in dood en zonde geborene tot het leven der heerlijkheid.

Niet een verrijzenis om ons op te heffen, want niet wij rijzen zelf op; maar God doet ons rijzen. Wij zijn en blijven daarbij lijdelijk. De daad is Zijns, Zijns de vrucht des hoogen levens die ons toekomt. Stoffe niet tot zelfverheffing, maar tot nederigen dank, tot ewigen jubel, waarin nooit iets anders groot noch aanbiddelijk is, dan de ontferming Gods die ons verrijkt.

Maar die verrijzenis verrijkt ons dan toch wonderbaar.

We gevoelen en bespeuren het dan toch, 't zij we letten op het verschil tusschen onzen vroegeren toestand, en ons herboren bestaan, 't zij we ons eigen geluk vergelijken met de geestelijke armoede van wie nog omlaag zijn gedaald.

En ook dit merkt ge telkens weer: wie gedaald is daalt dieper, en wie God rijzen deed, dien doet Hij nog steeds rijzen.

Het is niet maar de daad van een oogenblik, maar een daad die doorgaat. Hij die Heere laat niet varen het werk zijner handen. Het gaat van genade tot genade. Altijd verder, altoos meer. Van heerlijkheid tot heerlijkheid. En wel verstaan, zal de groote schok, de groote stoot eerst komen als we onzen jongsten nikt geven, en als we, alle zonden afgestorven, rijzen tot het ewige licht.

Alleen maar, ook hier is ebbe en vloed. Telkens na de verheffing tot meerdere genade volgt inzinking, en het is eerst uit die inzinking, dat God ons dan weer rijzen doet tot hooger standpunt van genade, tot rijker zielsbevinding, tot overvloediger geestelijk krachtsbesef.

En daarom juist blijft de Opstanding van Christus ons toespreken, altoos weer ons oproepende tot de dingen die boven zijn, waar Christus is; en steeds weer gaat van die Opstanding van den Christus nieuwe kracht uit, om ons tot hooger bergvalke op te leiden.

Daarom is het Christelijke armoede lijden, zoo ge bij uw oorspronkelijke bekeering staat, en daarmee uw rijzen in de kracht des Heeren voltooid acht.

O, Gewisselijk, die oorspronkelijke bekeering is geheel eenig, die herhaalt zich niet, en zonder haar is er geen ewig leven.

Maar toch, die oorspronkelijke bekeering is en blijft slechts het uitgangspunt.

Ze is het verrijzen van de zons uws levens boven de kinnen. Doch niet aan die kinnen moet de zons onzes levens hangen blijven. Ook die zons moet rijzen, altoos hooger rijzen, tot ze haar zenith in de volle middaghoogte bereikt heeft.

En dat nu is de worsteling van het Christelijke leven.

Eenszijds de Christelijke voldaanheid, de orthodoxe zelfgenoegzaamheid, de gedachte: Wij zijn het volk, Jerusaleem is ons, en daarom staan wij vast, want men stond, zonder hooger behoefte te kennen.

Maar ook, God zij dank, daartegenover ander zijds de nimmer inslimerende behoefte om steeds versche, nieuwe teugelen te drinken uit de Fontein des Levens, steeds dieper in de mysterien van het heil in te dringen, en steeds inniger en vuriger te dorsten naar den levenden God.

De maten meels moeten niet maar even oprijzen, om dan te blijven gelijk ze zijn. Neen, het zuurdeesem moet telkens hooger het deeg opheffen, en die opheffing kan en mag geen einde nemen, eer de drie maten meels geheel doorzuurd zijn.

En daarom ga telkens en telkens weer, en

vooral na ons Paascheest, onder al wie Christus mint, met klem, met kracht de roepstem uit van het *excellent*.

Staan de op den bergtop, dien we beklimmen mochten, zien we, vlak voor ons uit, weet en hooger tocht, die ons van verre wenkt. En daaraan richten we onze schreden, des zekers, dat op dien nieuwen, dien hooger top, zich nog rijker, nog ruimer, nog heerlijker vergezicht aan ons oog zal ontkleken, en dat onze ziel, daarvan genietend, op nog hooger tonen roemen zal de genade en de heerlijkheid onzes Gods.

Amsterdam, 28 Maart 1902.

Voor de Vrouwenkampen in Zuid-Afrika.

Verantwoord in ons nummer van 23 Maart: f 7073.73; verder ontvingen wij van den heer W. J. Caspers, van de leerlingen der Chr. school te Heinoord f 0.67; van den heer E. C. v. d. Laan, van de leerlingen van het Geref. Gymnasium te Kampen f 10. Totaal f 7084.40.

Welkom aan Dr. Scheurer.

Verantwoord in ons nummer d.d. 23 Maart: f 246.01; verder van Mr. van Dranen, van de meisjes der naaischool te Breukelen f 9.60. Totaal f 255.61.

Prof. Noordtzi's bezwaren.

Nu wij het afwijkend concept van Dr. Klaarhamer en het advies van Prof. Lindeboom, om de concept-act niet aan te nemen, in de *Herant* hebben overgenomen, gebiedt de billijkheid, dat wij ook aan Prof. Noordtzi het woord verleen, om mee te deelen, waarom hij het advies der 25 broederen niet tekende.

Hij schrijft daarover in de *Bazuin* het volgende:

Men vraagt mij van verschillende zijden waarom ik, die in den regel een man van conciliante houding ben, mij heb onthouden van het broederlijk concert in zake het advies-contract om tot eenheid van opleiding te komen. Deze vraag verwondert mij te minder, nu mijn niet onderteekenen van dat advies in de *Herant* en andere bladen zoo eigenaardig welwillend wordt ingekleed, dat het schijnt alsof aan mijne onthouding niet veel betekenis behoefte gehecht te worden.

Deze omstandigheid noopt mij temeer om nu althans kort de redenen mede te deelen, die mij tot deze houding, zonder eenige overhaasting, hebben geleid.

Indertijd, ik ben nimmer een tegenstander geweest van het streven naar eenheid van opleiding in universitaire richting, waarbij de wetenschap wordt gebaat, het heilig recht der Kerken wordt gehandhaafd, haar welbegrepen welzijn wordt beoogd. Maar ik acht die eenheid noch voor den vrede der Kerken, noch voor den bloei der wetenschap beslist noodzakelijk, en velen zouden er nu niet zoo voor ijveren, indien maar niet hier en daar bedekt of niet bedekt, soms in strijd gehandeld werd met hetgeen ons de Heere o.a. in Philipp. II: 1-4 op het hart bindt. Bovendien, ik houd, naar de Woorden Gods, de eenheid van opleiding voor een kwestie van minder betekenis dan die van de eenheid der Kerken. Een betekende schreue in de Geref. Kerken zou ik niet over hebben voor de gebrekkige oplossing in 't contract voorgesteld. En ik vroeg met allen ernst: zijn de Kerken nu rijp voor een oplossing, als waarvoor thans wordt geadviseerd, omdat enkele voorgangers, ondanks het besluit der jongste Generale Synode, de kwestie weer met haast koortsachtigen ijver aan de orde stelden, alhoewel ondergang den Kerken bedreigde? Of zou nog niet waar zijn, dat „al zou door stemmen „meerderheid in de kerkelijke vergaderingen de „loslating van Gymnasium en Theol. School „verkegen kunnen worden, het toch slechts op „verbeurte van al die liefde en steun zou „komen te staan, welke voor het beantwoorden „aan onze roeping onmisbaar zijn?” Neen, strijdens matheid vind ik geen geoorloofden drang om maar te accepteren, en vrees al een zeer slechte leedvrouw. Vooral als de Kerken „om te beginnen,” reeds zoveel moeten prijsgeven. Daarom moeten de Kerken met een kalm gemoed en met een helder oog beoordeelen of zij voor dit compromis de Theologische School te Kampen over hebben. Ik kan er alom niet voor adviseeren.

Van mijne bezwaren, van welke ik aan 't eind van de vergaderingen der Broederen, uit hoofde van den korten tijd, die ons restte, slechts een enkel kon noemen, geef ik thans, zij 't samen-gevat, de voornaamste. Ik ga daarbij, althans in hoofdzaak, uit van het standpunt, dat wij Hoogleraren van de Theol. School verleden jaar in onze „Verklaring” etc. aldus omschreven: „Om al deze redenen zijn wij... eenparig „van overtuiging, dat de Geref. Kerken in „derzen tijd en onder de huidige omstandighe- „den hare eigene opleidingsschool niet mogen „prijsgeven.”... tenzij de Vereeniging voor „Geref. Hooger Onderwijs geheel van stand- „punt verandere en de Theol. Faculteit in die „verhouding tot de Geref. Kerken ga staan, „waarin thans de Theol. School te Kampen tot „haar is gesteld.”

Werd nu in 't ontwerp-contract daaraan, bij-sonderheden daargelaten, voldaan, dan zou- den wij werkelijk tot een compromis komen, „waarbij,” om met Dr. B. te spreken, „van weerszijden, met behoud van beginselen, het een en ander toegegeven wordt om eenheid en vrede te verkrijgen.” En de Kerken zouden dan „waarlijk” eene eenheid van opleiding ver- krijgen, die in haar wezen duurzaam stand kan houden en daardoor juist tot rustige ontwikke- ling der vereenigde stichting en vreedzaam bloei der Kerken zou medewerken. Doch in 't advies-contract wordt daaraan niet voldaan. Want

1. die eenheid zou juist daardoor waar en duurzaam zijn geweest, omdat alsdan de Ker- ken hare Theol. School te Kampen, zij het ge- wijzigd, in de Theol. Faculteit als „de School der Kerken” en, zij het verzwakt, als „eigen in-richting,” zouden bewaard hebben, en dat niet bloot nominaal, maar reeel, niet in schijn, maar in wezen.

Doch dit contract spreekt in art. 7 wel even terloops als onverhoeds van die School (min correct nog al van de Theol. School!) der Ker- ken in verband met de wederkeering benoeming van de tegenwoordige Hoogleraren van School en Faculteit tegelijk. Maar van een daaraan voorafgaande omschrijving van de ééne in-richting, die, naar wezen en doel „tegelijk de School der Kerken en de Theol. Faculteit der Univer- siteit is,” daarvan wordt in het contract niet gesproken. Zou zulk een omschrijving van wezen en doel in andere contracten van dien aard zeker niet ontbreken, hier is ze uit het oorspronke- lijke ontwerp verhuisd naar Art. 1 der „Advie- zen en mededeelingen,” die niet tot het con- tract behooren. In 't contract bestaat de School niet. Voor mij is dat gebrek, in verband met de gevoelens van andere Broederen, betekenis- vol genoeg!

2. Hetzelfde is 't geval met de dubbele ho- dangheid van de Hoogleraren in de Theol., zoowel van thans als van later, welke zij an- ders naar dat wezen en doel der vereenigde in-richting zouden „verkegen.” Hunne, uit die hoedanigheid voortvloeiende rechten en ver- plichtingen worden wel in andere artikelen van 't contract ondersteld of omschreven. Doch van den tweevoudigen grond ervan, in verband met het tweezijdig karakter der ééne inrichting, is werkelijk in 't contract met geen woord melding gemaakt. Slechts in Art. II van de „Adviezen en mededeelingen” is van die „dubbele quali- teit” met even zoovele woorden sprake. Maar ook dit art. werd ter eldier ure buiten 't con- tract gebracht. Dit is een niet minder beteke- nend verschijnsel!

3. Zouden de Kerken, indien een advies in den geest van het bovengenoemde compromis der vijf Hoogleraren ware gegeven, werkelijk en onverkort handhaven „haar recht van be- noe- ming, schorsing en ontslag van de Hoogleraren in de Godgeleerdheid,” gelijk het zeer juist door één onzer is genoemd. Maar bij dit ontwerp- contract geven de Kerken in art. 3 dat beteke- nend recht beurtelings prijs, terwijl zij bove- dien zich in art. 3 en in art. 7 (schorsing) in de uitoefening van haar recht door Curatoren of Directeuren eener particuliere Vereeniging laten beheerschen en remmen, en aan dezen in art. 8 (ontslag) zelfs dezelfde rechten toekennen als zij, de Kerken, voor zich bedingen. En dit alles geschiedt terwijl door de handhaving van dat heilig recht der Kerken, gelijk voor eenigen tijd nu is uitgezet, „de eenheid, de vrijheid „en de zelfstandigheid der Universitaire wet- „schap niet wordt verbroken,” en den voor- standers der Vereeniging voor H. O., met een beroep op Calvin en Dr. A. Kuyper Sr., werd toegevoegd: „Laat, naar een tusschen Kerken „en Vereeniging te sluiten verdrag, de benoeming „aan de Professoren in de Theologie aan de Ker- „ken over, en zij hebt de eischen van het heden „verken en de rechten der toekomst gehandhaafd.”

Waarom dan ook thans niet de benoeming, de schorsing en het ontslag der Hoogleraren aan de Kerken gewaarborgd, Curatoren der Vrije Universiteit gehoor?

4. Zal nu, zonder dat „de Vereeniging geheel van standpunt verandere,” volgens art. 4 van 't contract aan de Hoogleraren, die thans aan de Theol. School zijn of later aan de vereenigde inrichting zullen benoemd worden, de ver- plichting worden opgelegd, dat zij behalve de For- mulieren van Eenigheid — ook nog zullen onderteekenen de verklaring in art. 1 der „Instructie voor de Hoogleraren” van de Vrije Universiteit voorgescreven, dat zij „het in art. 2 der Statuten aangegeven standpunt aanvaarden.” En dat zal geacht worden niettegenstaande, bij het jarenlange geschiedt over art. 2 der Statuten, telkens bleek, dat de wel begrepen inhoud ervan niet gedeekt wordt door de formele uitdrukking en dus onwaar is; niettegenstaande laatst nog werd betoogd, dat die „formule onvolledig, on- duidelijk en onwettig is,” niettegen- staande door ons, Hoogleraren van de Theol. School, ten vorigen jaare eenstemmig is ver- klaard, „dat op het standpunt der Vereeniging „confessioneel en wetenschappelijk met elkander in „strijd zijn!”

Toch zou dat art. 1 der Instructie wel degelijk veranderd kunnen worden ('t zal immers zelfs spoedig in een ander opzicht gewijzigd worden?) Ook wordt in art. 2 der Statuten volstrekt niet geacht, dat men juist in een anderen zin dan door onderteekening van de Formulieren van Eenigheid zal aanvaarden de Geref. beginselen uit Gods Woord afgeleid en naar de Belijdenis van de Geref. Kerken ver- klaard of tot ontwikkeling gebracht. En des- niettemin zal nu, tenzij de Kerken het verhoeden, ons Hoogleraren, die nu aan de Theol. School zijn, en hen, die later door de Kerken zullen beoogd worden, maar bezwaar hebben in die verklaring — om benoemd te kunnen worden aan de vereenigde inrichting opgelegd worden om door een plechtige belofte ons op een zoo- danig artikel te verbinden met al de mogelijke gevolgen van dien? Want wel mag bij mogelijk conflict, volgens het bepaalde bij art. 7 v. h. contract, de ongelukkige commissie van enquête (art. 11 Reglem. v. d. Algem. Vergad. der Ver- eeniging) voor Hoogl. in de Theologie niet toe- gepast worden; wel zal naar dat art. 7 schor- sing wegens afwijking in de leer etc. slechts van (de Curatoren van) de Kerken uitgaan. Maar toch kunnen Directeuren en Curatoren der Vereeniging, gebruik makende van art. 6 v. h. contract, van de Statuten der Vereeniging en van hunne eigen Instructien, heel wat moeite veroorzaken en iemand zedelijk onmogelijk ma- ken in verband met dat in art. 2 der Stat. min- helder omschreven „standpunt” der Vereeniging, gelijk straks is geschild. Derhalve vragen wij: Mogen de Kerken de door haar reeds benoemde of later beoogde Hoogleraren, die deze beza- ren deelen, daaraan opofferen? En bovendien, ook al zou de Gen. Synode, volgens art. 4b v. h. contract, „vrijheid” geven „de verklaring te onderteekenen,” dit kan niemand van gewetensbezwaren ontheffen op 't heilig terrein van geloof. Alleen de Vereeniging kan het struikel- blok wegnemen, zoo ze wil.

5. Is het een fout m. i., dat in 't contract niet is opgenomen als overgangsbepaling art. VII der Adviezen en meded. Niet hier, maar in 't contract zelf behoort zulk een gewichtige bepaling van financielen aard en voortdurend karakter.

6. Doch vooral heb ik zeer ernstig bezwaar tegen wat ik, in verband met art. 12 v. h. con- tract, maar noemen zal de onvastheid en de onvolledigheid van 't contract. Of beteekent het om zoo te zeggen niets, dat het contract elk oogenblik kan opgezegd? Reeds bij zichzelve beschouwd is eene Vereeniging zwak, wissel- vallig. Maar hoeter vermoedert niet het gevaar voor de Kerken in zake de opleiding tot den dienst des Woords, indien de Vereeniging tel- kens, als zij haar zin niet verkrijgen kan, het contract opzeggen kan en dus tot verandering dwingen? Men vergeet niet, wat wij reeds be- leefden ondanks een niet groote meerderheid door de Gen. Synode van Gr. genomen besluit, dat, om met de *Bazuin* te spreken, de Kerken „om te beginnen” nu reeds een deel van het

correct nog al van de Theol. School!) der Ker- ken in verband met de wederkeering benoeming van de tegenwoordige Hoogleraren van School en Faculteit tegelijk. Maar van een daaraan voorafgaande omschrijving van de ééne in-richting, die, naar wezen en doel „tegelijk de School der Kerken en de Theol. Faculteit der Univer- siteit is,” daarvan wordt in het contract niet gesproken. Zou zulk een omschrijving van wezen en doel in andere contracten van dien aard zeker niet ontbreken, hier is ze uit het oorspronke- lijke ontwerp verhuisd naar Art. 1 der „Advie- zen en mededeelingen,” die niet tot het con- tract behooren. In 't contract bestaat de School niet. Voor mij is dat gebrek, in verband met de gevoelens van andere Broederen, betekenis- vol genoeg!

2. Hetzelfde is 't geval met de dubbele ho- dangheid van de Hoogleraren in de Theol., zoowel van thans als van later, welke zij an- ders naar dat wezen en doel der vereenigde in-richting zouden „verkegen.” Hunne, uit die hoedanigheid voortvloeiende rechten en ver- plichtingen worden wel in andere artikelen van 't contract ondersteld of omschreven. Doch van den tweevoudigen grond ervan, in verband met het tweezijdig karakter der ééne inrichting, is werkelijk in 't contract met geen woord melding gemaakt. Slechts in Art. II van de „Adviezen en mededeelingen” is van die „dubbele quali- teit” met even zoovele woorden sprake. Maar ook dit art. werd ter eldier ure buiten 't con- tract gebracht. Dit is een niet minder beteke- nend verschijnsel!

3. Zouden de Kerken, indien een advies in den geest van het bovengenoemde compromis der vijf Hoogleraren ware gegeven, werkelijk en onverkort handhaven „haar recht van be- noe- ming, schorsing en ontslag van de Hoogleraren in de Godgeleerdheid,” gelijk het zeer juist door één onzer is genoemd. Maar bij dit ontwerp- contract geven de Kerken in art. 3 dat beteke- nend recht beurtelings prijs, terwijl zij bove- dien zich in art. 3 en in art. 7 (schorsing) in de uitoefening van haar recht door Curatoren of Directeuren eener particuliere Vereeniging laten beheerschen en remmen, en aan dezen in art. 8 (ontslag) zelfs dezelfde rechten toekennen als zij, de Kerken, voor zich bedingen. En dit alles geschiedt terwijl door de handhaving van dat heilig recht der Kerken, gelijk voor eenigen tijd nu is uitgezet, „de eenheid, de vrijheid „en de zelfstandigheid der Universitaire wet- „schap niet wordt verbroken,” en den voor- standers der Vereeniging voor H. O., met een beroep op Calvin en Dr. A. Kuyper Sr., werd toegevoegd: „Laat, naar een tusschen Kerken „en Vereeniging te sluiten verdrag, de benoeming „aan de Professoren in de Theologie aan de Ker- „ken over, en zij hebt de eischen van het heden „verken en de rechten der toekomst gehandhaafd.”

Waarom dan ook thans niet de benoeming, de schorsing en het ontslag der Hoogleraren aan de Kerken gewaarborgd, Curatoren der Vrije Universiteit gehoor?

4. Zal nu, zonder dat „de Vereeniging geheel van standpunt verandere,” volgens art. 4 van 't contract aan de Hoogleraren, die thans aan de Theol. School zijn of later aan de vereenigde inrichting zullen benoemd worden, de ver- plichting worden opgelegd, dat zij behalve de For- mulieren van Eenigheid — ook nog zullen onderteekenen de verklaring in art. 1 der „Instructie voor de Hoogleraren” van de Vrije Universiteit voorgescreven, dat zij „het in art. 2 der Statuten aangegeven standpunt aanvaarden.” En dat zal geacht worden niettegenstaande, bij het jarenlange geschiedt over art. 2 der Statuten, telkens bleek, dat de wel begrepen inhoud ervan niet gedeekt wordt door de formele uitdrukking en dus onwaar is; niettegenstaande laatst nog werd betoogd, dat die „formule onvolledig, on- duidelijk en onwettig is,” niettegen- staande door ons, Hoogleraren van de Theol. School, ten vorigen jaare eenstemmig is ver- klaard, „dat op het standpunt der Vereeniging „confessioneel en wetenschappelijk met elkander in „strijd zijn!”

Toch zou dat art. 1 der Instructie wel degelijk veranderd kunnen worden ('t zal immers zelfs spoedig in een ander opzicht gewijzigd worden?) Ook wordt in art. 2 der Statuten volstrekt niet geacht, dat men juist in een anderen zin dan door onderteekening van de Formulieren van Eenigheid zal aanvaarden de Geref. beginselen uit Gods Woord afgeleid en naar de Belijdenis van de Geref. Kerken ver- klaard of tot ontwikkeling gebracht. En des- niettemin zal nu, tenzij de Kerken het verhoeden, ons Hoogleraren, die nu aan de Theol. School zijn, en hen, die later door de Kerken zullen beoogd worden, maar bezwaar hebben in die verklaring — om benoemd te kunnen worden aan de vereenigde inrichting opgelegd worden om door een plechtige belofte ons op een zoo- danig artikel te verbinden met al de mogelijke gevolgen van dien? Want wel mag bij mogelijk conflict, volgens het bepaalde bij art. 7 v. h. contract, de ongelukkige commissie van enquête (art. 11 Reglem. v. d. Algem. Vergad. der Ver- eeniging) voor Hoogl. in de Theologie niet toe- gepast worden; wel zal naar dat art. 7 schor- sing wegens afwijking in de leer etc. slechts van (de Curatoren van) de Kerken uitgaan. Maar toch kunnen Directeuren en Curatoren der Vereeniging, gebruik makende van art. 6 v. h. contract, van de Statuten der Vereeniging en van hunne eigen Instructien, heel wat moeite veroorzaken en iemand zedelijk onmogelijk ma- ken in verband met dat in art. 2 der Stat. min- helder omschreven „standpunt” der Vereeniging, gelijk straks is geschild. Derhalve vragen wij: Mogen de Kerken de door haar reeds benoemde of later beoogde Hoogleraren, die deze beza- ren deelen, daaraan opofferen? En bovendien, ook al zou de Gen. Synode, volgens art. 4b v. h. contract, „vrijheid” geven „de verklaring te onderteekenen,” dit kan niemand van gewetensbezwaren ontheffen op 't heilig terrein van geloof. Alleen de Vereeniging kan het struikel- blok wegnemen, zoo ze wil.

5. Is het een fout m. i., dat in 't contract niet is opgenomen als overgangsbepaling art. VII der Adviezen en meded. Niet hier, maar in 't contract zelf behoort zulk een gewichtige bepaling van financielen aard en voortdurend karakter.

6. Doch vooral heb ik zeer ernstig bezwaar tegen wat ik, in verband met art. 12 v. h. con- tract, maar noemen zal de onvastheid en de onvolledigheid van 't contract. Of beteekent het om zoo te zeggen niets, dat het contract elk oogenblik kan opgezegd? Reeds bij zichzelve beschouwd is eene Vereeniging zwak, wissel- vallig. Maar hoeter vermoedert niet het gevaar voor de Kerken in zake de opleiding tot den dienst des Woords, indien de Vereeniging tel- kens, als zij haar zin niet verkrijgen kan, het contract opzeggen kan en dus tot verandering dwingen? Men vergeet niet, wat wij reeds be- leefden ondanks een niet groote meerderheid door de Gen. Synode van Gr. genomen besluit, dat, om met de *Bazuin* te spreken, de Kerken „om te beginnen” nu reeds een deel van het

zeggenschap over de opleiding hebben af te staan.” dat enkele art. van het ontwerp contract van Dr. Klaarhamer, waarmede andere invloed-rijke Broederen instemmen, reeds op meerdere eischen in de toekomst wijzen, zoodat er toch geen rust komt. Bovendien, waar is de bepa- ling, die voorziet in geval van verschil tusschen Vereeniging en Kerken over uitlegging of toe- passing van eenig artikel v. h. contract? Inder- daad, er is reden te herhalen: „De Kerken mogen zich wel tien maal bedenken eer zij de opleiding tot den dienst des Woords laten varen!”....

Ten slotte nog een enkel woord in verband met het mogelijk verkrijgen van subsidie en den effectus civilis voor de Vereeniging. Terecht werd daarop door Dr. B. gewezen, als op „een ernstig bezwaar.” De jongste *Herant* meent, dat er van zijde der Vereeniging geen gevaar is voor het aanvaarden van subsidie. Doch ook ik ben daarop nog niet zoo gerust. 't is zoo verdelijdelijk als een subsidie van, laat ons stellen, 20 tot 30 mille 's jaars kan verkegen worden. De Vereeniging heeft nog wel niet openlijk „gebedeld,” maar zij staat voor een „reuzen- taak,” en er is zooveel geld noodig om die te volbrengen! En bovendien, het „ernstig bezwaar” was mede aan 't verkrijgen van den effectus civilis ontleend. Daarover zweeg de *Herant*. Naar 't verkrijgen ervan wordt, en terecht, reeds lang begeert uitgezet. Maar kan men 't zich werkelijk voorstellen, dat de Vereeniging een en ander van den Staat zou kunnen verkrijgen zonder zekere waarborgen? Geeft niet hetgeen thans reeds door de Regering als voorwaarde in uitsicht gesteld wordt tot nadere bevestiging van 't voor de Vrije Gymnasia verkregen pro- motie-recht, een betekenisvolle waarschuwing? De Staat kan niet altijd in de wet bepalen wat wij theologen zoo gemakkelijk ons voorstellen als zekere oplossing van bezwaar. Leerde ons de geschiedenis van 't vrije lager onderwijs niet reeds zeer veel? In elk geval, laat de Kerken ook daarom temeer voorzichtig zijn. Het Gym- nasium kan, vooral als er uitsicht komt op subsidie van enkele duizenden, gemakkelijk onder zekere voorwaarden overgedaan worden aan een Vereeniging. Maar dat de Kerken toch bij voorbaat wel en goed zorgen, dat ze, indien ze op zulk een compromis willen ingaan als waarvan nu sprake is, niets prijsgeven van de opleiding tot den dienst des Woords, alvorens zich verzekerd te hebben, dat zij met deze direct noch indirect komen in eenige afhanke- lijkheid van den Staat.

De Kerken staan voor een hoogst gewichtige beslissing. Zij hebben een goed recht om dit ontwerp-contract te verwerpen of daarin ver- anderingen, zij 't met wijs overleg, aan te bre-ngen als de adviseerde Broederen om het advies aan te bieden. Van den eisch: „aanname of verwerpen” mag, kan hunnerzijds tegenover de Kerken geen sprake zijn. Dat ook andere Broeders 't recht hebben een ander advies ter overweging aan te bieden, behoefte geen betoog. Geve God, die rijk is in barmhartigheid, den Kerken bijzondere genade en licht om in deze hoogst gewichtige aangelegenheid een juist en gelukkig besluit te nemen!

M. NOORDTZI.

Kampen, 12 Maart 1902.

1) Mochten ambtdragere en leden, die het in hoofdzaak met mij eens zijn, meenen dat het voor zulk een advies noodig is na 't Paascheest te Utrecht samen te komen tot nadere overleg, dan kunnen zij mij een bewijs van instemming toe- zenden voor den 27sten daar.

De meeste van deze bezwaren waren aan de broederen, die te Utrecht vergaderden, reeds bekend, maar Prof. Noordtzi heeft natuurlijk het volle

den af te
p contract
reinvloed
meerdere
at er toch
de bepa
tussen
ing of toe
act? Inde
De Kerken
eer zij de
ords laten
in verband
ubidie en
ng. Terecht
ds op een
meent, dat
n gevaar is
Doch ook
t is zoo
ons stellen
en worden
t openlijk
n, reuzen
om die te
ig bezwa
len effectus
de *Herant*
recht, reeds
men t zich
niging een
t verkrijgen
het heeten
voorwaarde
bevestiging
kregen, pro
schuiving? *De*
bepalen wat
voorstellen
Leerde ons
derwijzen
de Kerken
t. Het Gym
it komt op
gemakkelijk
aan worden
Kerken toch
at ze, indien
a ingaan als
even van de
ris, alvorens
ij met deze
ge afhanke
t gewichtige
et recht om
afdaan ver
aan te bren
nen het advies
nemen om
tegenover de
ook andere
er advies ter
een betoog, t)
righheid, den
om in deze
een juist en
Noordtzijs.

den, die het
enen dat het
t Paaschfest
overleg, dan
stemming be
n waren aan
ergaderden,
ordt zij heeft
e bezwaren
ete, waarom
er overgrote
in kon.
ij verklaart,
eest van het
ding in *un*
icht staat hij
r tegenover
eenheid niet
arenten uit
evenals *De*
stelde com
waren heeft
rken daarin
zijn.
ook niet bil
in *De* Klaar
zijn meening
d hij alleen,
en Noordtzi
zij met het
a strijd heb
en een meer
den stroom
lijk het ook
p den vrede
broeders te
hadden ge
n slottestaat
t moet, afg
n, die eruit
r zijn over
der worden
a door Prof.
ij ons ont
e hij in dat
inneemt, dat
te verkrijgen
aluidende en
gen over de
ming, schor
in de Univer
reft, dan zij
ettigd. Het
om op dezen
stemming te
lat de ene
nt, wil geen
nt van hen,
n kerkelijke
Universiteit
ge bezwaren
heid kunnen
zij trots deze
hebben, dan
ging het van
rekening van
ij gelooven,
n rust komen
stie is opge
illen wij dan

ook van meening met Prof. Noordtzi. Volgens hem zou het verschil in opleiding geen gevaar opleveren voor de kerken, wanneer men zich maar gehouden had aan het te Groningen genomen besluit en voortzette over en weer in acht had genomen wat de Apostel in Phil. 2:1-4 ons voorschrijft als den eisch der broederlijke liefde. Prof. Noordtzi heeft een ander waardeerings-oordeel over den bestaanden toestand dan wij. De stemmen, die reeds vroeger en ook nu weer in de *Bazuin* zijn opgegaan om alle verband tusschen de kerken en de Vrije Universiteit te verbreken, ja als eisch aan de Vrije Universiteit te stellen, dat haar Theol. faculteit moet opgeheven worden, toonen genoegzaam wat er omgaat in sommige harten. Ook het feit, dat de saamsmelting van verschillende zeer belangrijke kerken van ons vaderland nog altoos stuit op de gedeeldheid in de opleiding, spreekt luid genoeg. Het beste bewijs, dat wij met onze overtuiging niet alleen staan is, dat de Curatoren der Theol. School, mannen, die door de kerken gekozen zijn en die met de kerken in het nauwste verband staan, allen, zonder een uitzondering, het compromis hebben ondertekend juist om den vrede en de rust der kerken te bevorderen. Hoewel wij aan Prof. Noordtzi het onverkorte recht gunnen om zijn bezwaren in te brengen, een ander oordeel te hebben over den bestaanden toestand dan wij en alle pogingen in het werk te stellen om zijn gevoelens te doen zegenen, — veroorloven wij ons echter om tegen een teelkens herhaalde uitdrukking te protesteeren. Hij doet het voorkomen, alsof hij alleen zou opkomen voor de „heilge rechten der kerk“ en de ondertekenaars van het compromis deze rechten zouden prijs hebben gegeven. Zulk een voorstelling doet den broederen, die niet het advies meegaan, onrecht aan. Heilige rechten zijn rechten, die niet door den loop der historie ontstaan zijn, maar rechten, die God zelf in Zijn Woord aan de kerk geschonken heeft. Er is niemand, die deze rechten zou willen aantasten of verkorten. Zelfs de vurigste voorstander van de soevereiniteit der wetenschap in eigen kring, erkent de heilige rechten der kerken ten volle. Indien God de Heere in Zijn Woord dan ook aan de kerk het uitsluitende recht had toegekend om hoogleraren in de theologie te benoemen, te schorsen en te ontslaan, zou alle geschil tusschen de broeders uit zijn en ieder onzer zich ootmoedig bulgen voor de uitspraak van Gods heilige Woord. Daar wij hiertoe de rij der verklaringen over het Utrechtse compromis sluiten, zijn ten slotte ons een nadere verklaring gegund van een uitdrukking in de *Herant*, die blijkbaar door misverstand aan onze pers aanstoot gaf. Het compromis, dat de broeders aanbieden, zoo schreven we, kan alleen aangenomen of verworpen worden. Elke poging om het door amendementen hetzij voor de voorstanders der universitaire opleiding, hetzij voor de voorstanders der kerkelijke opleiding aannemelijker te maken, kan geen ander resultaat hebben, dan dat de Generale Synode voor twee adviezen geplaatst wordt, die lijnrecht tegenover elkander staan en dan vanzelf genoodzaakt wordt geen van beide adviezen aan te nemen, omdat een beslissing bij meerderheid van stemmen in strijd zou zijn met het in 1892 over en weer aangegeane beding. Men heeft hieruit afgeleid, dat de *Herant* de vrijheid der kerken aan banden zou willen leggen en de kerken zou willen dwingen een beslissing te nemen, die tegen haar overtuiging inging. Deze voorstelling is niet juist. Vooreerst denkt de *Herant* er niet aan, zich eenig zeggenschap hetzij over de kerken of over de kerkelijke pers aan te matigen. Wij leven in een vrij land, en even tal als wij zelf zijn op onze vrijheid, gunnen wij aan anderen die vrijheid van harte. Wij hebben dan ook geen oogenblik er aangedacht, de afwijkende adviezen van *De* Klaarhamer of van de hoogleraren Lindeboom en Noordtzi als ongeoorloofd aan de kaak te stellen. Integendeel, wij hebben deze adviezen in hun geheel aan onze lezers medegedeeld, van alle critiek op den inhoud ons onthouden en den ernst der overtuiging geprazen, die deze mannen dreef. En ten tweede is door ons geen oogenblik ontkennd, dat de Generale Synode de volle vrijheid heeft, het aangeboden advies niet alleen aan te nemen of te verworpen, maar op alle punten te wijzigen, wanneer dit met gemeen overleg en zonder krenking van wederzijdsche rechten geschieden kan. Onze raad om het advies onveranderd aan te nemen of te verwerpen, kwam alleen uit de praktische overweging voort, dat aan beide zijden naar onze overtuiging, de uiterste grens bereikt was. Deze overtuiging, die rust op de te Utrecht gevoerde onderhandelingen, is uiteraard geheel persoonlijk en laat zich aan niemand opdringen. Maar evenmin kan iemand het ons onvel duiden, dat wij deze overtuiging openlijk hebben uitgesproken en de kerken tijds gewaarschuwd hebben, dat elke gewichtige verandering in het compromis, hetzij in den zin zoals *De* Klaarhamer dit wil, of zoals Prof. Noordtzi thans voorstelt, tot een schipbreuk van het geheele plan leiden zal. Dat wij in deze overtuiging niet alleen staan, blijkt wel daaruit, dat de broederen, die te Utrecht het concept geteekend hebben, over en weer elkaar hebben beloofd, het concept onveranderd te zullen aanbevelen en verdedigen, en zich van elke poging te zullen onthouden om hetzij door de Vereniging voor Hooger Onderwijs hetzij door de kerken wijzigingen te laten aanbrengen, waardoor nieuwe concessies van een der beide partijen geëischt zouden worden.

Verkeerd ingelicht.

Onlangs deelden we op grond van het officieele koloniale verslag der Regering mede, dat de gemeente van Dr. Adriaanse te Poerworedo, alles te zaam 6 leden telde.

Dr. Adriaanse merkt in een schrijven aan den kerkeraad van Utrecht op, dat dit cijfer onjuist is. Door hem was aan den controleur opgegeven, dat het getal zijner gemeenteleden 72 bedroeg. Er moet dus of een drukfout in het verslag zijn ingeslopen, of de controleur heeft eigenmachtig de cijfers veranderd. In elk geval zal het goed zijn, dat onderzoek gedaan wordt, hoe deze vork in den steel zit, opdat dergelijke vergissingen voortaan voorkomen worden.

In een pronken met hoog opgevoerde cijfers zit zeker voor de zending geen kracht. Maar in een officieele Regeringsstatistiek behoort evenmin, omgekeerd, een indruk gegeven te worden, die voor onze zending alles behalve vleienend was.

Aan Dr. Adriaanse, die wegens zijn minder goeden gezondheidstoestand, verlof moest nemen en nu in Europa is weergekeerd, zij van harte toegebeden, dat de tijd van rust hem geheel herstellen en met nieuwe krachten toerusten moge.

Openbaring en Rede.

Dr. A. Kuyper, van Makkum, heeft op den provinciale Universiteitsdag te 's-Gravenhage, een referaat gehouden over Openbaring en Rede, dat thans bij J. H. Kok te Kampen het licht zag.

Voor deze uitgave was een dubbele reden. Vooreerst, omdat de socialistische pers zich van een onjuist opgevatte uitdrukking had meester gemaakt, om den later te verspreiden, alsof volgens Dr. Kuyper Jr. de atheïsten en materialisten krankzinnig waren.

Door letterlijke mededeeling van het toen gesprokene, blijkt, dat dit niet waar is. Dr. Kuyper heeft niets anders gezegd, dan wat in elke apologie voor het Christendom te vinden is, dat het geloof aan het bestaan Gods den mensch van nature aangeboren is, inheret is in de menscheleke natuur, en wie het bestaan Gods loochent, daarom psychisch abnormaal is. De uitdrukking zelve moge wellicht minder juist zijn, omdat een psychische abnormaleiteit onderstelt, dat in de ziel zelve een defect is en daarmede de verantwoordelijkheid voor het ongeloof zou zijn opgeheven; maar uit het geheele redebeleid van den spreker, vooral waar hij zoo kras mogelijk handhaafde, dat de formeele rede, het logische denken bij alle menschen ongeschonden aanwezig is, was het duidelijk genoeg, dat door hem niet anders bedoeld werd, dan dat de loochening van het bestaan Gods een verkrachting is van de natuurlijke beseffen, die in de normale menscheleke ziel gevonden worden.

Maar een tweede, niet minder dringende reden was, dat dit referaat beide door vorm en inhoud voor een niet-wetenschappelijk publiek bij het eerste hooren moeilijk geheel te volgen was, en daarom van verschillende zijden de wensch geuit werd om het gehoorde nogmaals door aandachtige lezing te kunnen overpeinzen.

Deze wensch van het publiek is volkomen te begrijpen.

Dr. Kuyper heeft in deze rede een der machtigste vraagstukken behandeld, die heel den strijd onzer dagen op staatkundig, wetenschappelijk en religieus gebied beheerschen, n.l. de verhouding tusschen de natuurlijke rede van den mensch en de openbaring Gods. Aanleiding daartoe was het bekende artikel van Prof. v. d. Vlugt, die de tegenstelling tusschen Rede en Openbaring een valsche antithese had genoemd, en in elk geval aan de voorstanders der Openbaring het recht had ontzegd, met logische argumenten de ongenoegzaamheid der rede te bewijzen.

Het spreekt wel vanzelf, dat in een referaat voor een volksmeeting, dit onderwerp niet in al zijn breedte en diepte kon worden uitgewerkt. Maar de hoofdpunten, waarover de strijd loopt, zijn toch helder en duidelijk aangegeven. Dr. Kuyper Jr. heeft eerst aangebond, hoe de tegenstelling tusschen Rede en Openbaring, zonder nadere definieering, metterdaad onjuist is, omdat men onder rede het logisch denkvermogen van den mensch kan verstaan (de formeele rede) en deze rede zeker niet met de Openbaring Gods in strijd is; maar juist dient om deze Openbaring op te nemen en te verstaan. Daarna wordt op redelijke gronden bewezen, hoe de rede, nu opgevat als materiele rede, d. w. z. als heel de inhoud van ons denken met al zijn beseffen, aspiraties enz., niet genoegzaam is ten gevolge van de zonde, om ons de ware kennis der dingen te schenken, en daarom vanzelf om een correctief en een aanvulling roept; terwijl dan in de laatste plaats rekenschap wordt gegeven, waarom de Christen geloof, dit correctief en deze aanvulling der natuurlijke rede in de bijzondere Openbaring Gods, die in de Heilige Schrift geschonken is, te berispen.

Als proeve van het geheel, volg hier wat de schrijver zegt over het ongenoegzame der natuurlijke Godskennis, die als algemeene openbaring deel uitmaakt van het lumen naturae, het natuurlijke licht:

De mensch kan niet volstaan met de natuurlijke Godskennis, met de algemeene Openbaring. Hij grijpt met onwederstandelijken aandrang naar iets hoogers, naar iets dat boven hem staat, naar de vervulling van een behoefte die hij niet weet waar vandaan te verkrijgen. Altoos is het naar de teekening van Paulus in Hand. 17: 27: „dat zij den Heere zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten. Hoewel Hij niet verre is

van een iegelijk van ons.“ En zonder vervulling van die behoefte — hetzij een natuurlijke of onnatuurlijke, dit behandelende we nu nog niet — is de menscheleke geest niet in staat iets ook maar te verklaren of te beoordeelen.

De voorbeelden zijn voor het grijpen. Daar zijn de kwesties van eigendom en besit. De Socialist noemt alle eigendom diefstal. De Spartaan beweert dat men mocht stelen, mits men het maar behendig deed, zodat het niet werd opgemerkt. De agnatische Socialist wil gemeenschappelijk bezit van den bodem, de collectivistische Socialist gemeenschappelijk bezit van de productiemiddelen. Ik vraag u in trouwe hoe kunnen die kwesties ooit alleen uit 's menschen geest tot oplossing gebracht worden, zonder objectieven maatstaf van buiten? Daar is de kwestie van huwelijks en echtscheiding. Men wil het huwelijkskarakter, de echtscheiding vergemakkelijken, de vrije liefde proclameren, het Neo-Malthusianisme propageeren. Daar tegenover wordt een strijd gestreden om het huwelijks heilig te houden, de echtscheiding te bemoeilijken; de vrije liefde als hoerij te verschuwen en het goddelooze Neo-Malthusianisme den kop in te drukken. En ook hier vraag ik weer, hoe zal men op de groote menigte van vragen een antwoord vinden, als slechts de natuurlijke Godskennis en meer niets ons ten dienste staat? Tegenwoordig hoort men veel van de Criminelle Anthropologie. De misdadiger is onschuldig, het kwaad wordt door hem als door een krankzinnige bedreven, en verpleging is meer aan te bevelen dan straf. Maar hoe over het kwaad, hoe over de straf te oordeelen? Gewis, er zijn zooveel zinnen als hoofden. Maar elk hoofd grijpt naar iets hoogers dan de zinnen, naar iets wat boven de gegevens der natuurlijke Godskennis uitgaat, hetzij naar een Openbaring van Godsege — de kwestie van ware of valsche Openbaring nu daargelaten — of naar de theorie van een of ander philosophisch stelsel waarin hij geloof.

Maar genoeg, op meer kwesties wijzen we niet. Welke kwestie ge ook stelt, altoos zal blijken dat de algemeene Openbaring onvoldoende, zoo niet onnuttig is, en dat de menscheleke geest roept om een bijzondere Openbaring. Wij herhalen het citaat: „Wie daarom alle bijzondere Openbaring verwerpt, en alleen een algemeene erkent, plaatst zichzelf niet alleen buiten het geloof der Christenheid, maar ook buiten het geloof der menscheid.“

Wellicht had de schrijver beter gedaan, met in het tweede deel van zijn betoog scherper onderscheid te maken tusschen het aangeboren Godsbesef en de beseffen van zedelijkheid, recht, waarheid enz. die, al hangen zij in den wortel met het Godsbesef saam, toch niet onder de „natuurlijke Godskennis“ kunnen worden begrepen. Al is het in een theoloog te begrijpen en te vergeven, dat hij in de eerste plaats aan de theologie, d. w. z. de kennis Gods, denkt, het pleit tusschen rede en openbaring gaat niet alleen over de ongenoegzaamheid der natuurlijke Godskennis, maar ook, gelijk in het bovenstaande citaat is uiteengezet, over de ongenoegzaamheid der rede, om de grondbegrippen van het recht, de zedelijkheid enz. vast te stellen, wanneer de bovennatuurlijke openbaring hierbij niet als correctief dienst doet.

Deze opmerking doet echter niets te kort aan onze waardeering voor dit bezielde doordoor het goed recht der Vrije Universiteit. Moge dit woord, dat thans in druk uitgaat, dienst doen om de sympathie te verhoogen voor de Hogeschool, die rede en openbaring niet vijandig tegenover elkander stelt, maar in hoogere eenheid verzoent.

Voor Kootwijken Scholen.

Ingekomen en in hartelijken dank ontvangen door den ondergeteekende: Door den heer A. P. Verschuys te Horst (Limburg), gift van N. f. 2.50 van Dr. Kasteel te Oppenhuizen f. 3.—

Kootwijk. D. HUIJLEMAN, Penningmeester.

Uit de Pers.

Het antwoord, dat wij aan Prof. Bavinck gaven, in zake het door hem gemaakte bewaar, dat de Vrije Universiteit, door subsidie te aanvaarden van de Overheid, haar onafhankelijkheid zou kwijt raken, heeft dit struikelblok voor de saamsmelting der Theologische School met de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit, gelukkig uit den weg geruimd.

Onder den titel: *Geruststellend*, schrijft Prof. Bavinck:

Op de bedenking, dat de Vrije Universiteit haar standpunt ten opzichte van de Overheid eerlang misschien door het aanvaarden van subsidie en door het verkrijgen van den effectus civilis belangrijk zou moeten wijzigen, heeft de *Herant* een geruststellend antwoord gegeven, waarvan dezerzijds met dankbaarheid wordt kennis genomen.

De *Herant* toont, niet alleen een open oog te hebben voor de gevaren, welke aan het ontvangen van staatsubsidie verbonden zijn, maar zij is ook van oordeel, dat Art. 3 van de Statuten der Vereniging voor Hooger Onderwijs het aanvaarden van elke subsidie, welke de Vrije Universiteit afhankelijk zou maken van een buiten haar staand gezag, beslist en onvoorwaardelijk verbiedt.

Daar Artikel houdt toch in:

„De Vereniging trekt hare inkomsten uit schenkingen, erffolgen, contributies van leden en te gongelaten in andere middelen. Zij mag die echter niet aannemen, wanneer daaraan voorwaarden verbonden zijn, die haar of hare scholen van een buiten haar staand gezag in enig opzicht afhankelijk zouden maken, of dit in andere redenen, maar het wordt des bestuurs, aan te groote bezwaren onderhevig zijn.“

Nadat de *Herant* dit Artikel aangehaald heeft, laat zij nog volgen:

„Prof. Bavinck kan dus gerust zijn. Elke subsidie, die de Vrije Universiteit afhankelijk zou maken van een buiten haar staand gezag, kan door haar niet aanvaard worden.“

Voor een schotel linasmoes verkoopt ze haar vrijheid niet.

Hij de overweging van dit antwoord vergeet wij niet, dat de *Herant* geen officieel orgaan is van de Vrije Universiteit of van de Vereniging voor Hooger Onderwijs, en dus hier alleen namens zichzelf spreekt. Ook hebben wij er rekening mede te houden, dat, vooral wanneer het op de bours en op eer en aanzien in de wereld aankomt, de practisch het gewoonlijk winst van de theorie, de geest is soms nog welgewillig, maar het vleesch is menigmaal zwak. En dan is geen artikel, hoe nimmer en beslist ook in staat, om den stroom van het leven te keeren.

Maar ofschoon we dit alles geen oogenblik uit

het oog wenschen te verliezen, verklaren wij toch gaarne, dat het onduidelijkheidige antwoord van de *Herant* ons ten hoogste heeft verblijd. Wij laten ons door haar geruststellen. Indien de Vrije Universiteit straks, als ze onder sekere voorwaarden subsidie en effectus civilis van de Regering verkrijgen kan, aan het in Art. 3 der Statuten omschreven standpunt getrouw blijft en handelt in den geest van de *Herant*, dan is het ernstig bezwaar vervallen, dat door de *Bazuin* te berde werd gebracht.

Dat zij dit bewaar opwierp, had een bijzondere reden, welke, indien ze voor openbare mededeeling vatbaar was, ook ongetwijfeld door de *Herant* in hare geldigheid zou erkend worden. Voordat de *Bazuin* over het Advies duidelijk en onomwonden zich uitspreken kon, was opheldering noodig.

Want wij zijn op nieuw bezig, om te onderhandelen over de vereniging van Theol. School en Theol. Faculteit. Wij stellen voor de zooveelste maal pogingen in het werk, om aan de gedeeldheid in de opleiding een einde te maken. En door vele broeders wordt thans aan de kerken de raad gegeven, om de Theol. School als restandige inrichting op te heffen en de Theol. Faculteit van de Vrije Universiteit te erkennen als hare opleidingschool.

Om dit te kunnen en te mogen doen, moeten de kerken duidelijk weten, wat z. aan de Vereniging voor Hooger Onderwijs en aan de Vrije Universiteit hebben. Zij moeten op goede gronden kunnen verwachten, dat na aanneming van het Concept contract de twist over de opleiding voor goed, ten minste voor vele jaren, rusten, zal en niet verstand, ter oorzaak van een wijziging in de verhouding tusschen Vrije Universiteit en Overheid, opnieuw ontbranden zal.

Wie het Advies onderteekent en steunt, doet dat en kan dat alleen doen in de onderstelling, dat het niet korten tijd, nadat het door de kerken is opgevoeld, weder gewijzigd moet worden, omdat het strijden zou met voorwaarden, welke eventueel door de Regering aan het Bijzonder Hooger Onderwijs gesteld zullen worden voor het uitkeeren van subsidie en het erkennen van graden. En als het Concept contract mocht worden aangenomen, is de Vereniging voor Hooger Onderwijs en de Vrije Universiteit zedelijk gebonden, om alle voorrechten en voordelen die de Staat misschien straks zal aanbieden, af te wijzen, indien ze in strijd mochten zijn met het Contract, dat tusschen haar en de kerken bestaat.

Daarom hebben kerken en Vereniging beide wel te overwegen, wat ze doen. Deere zijn tot een keerpunt gekomen, dat voor de toekomst van groote beteekenis kan zijn. De kerken binden zich niet alleen aan de Vereniging, maar de Vereniging bindt zich ook aan kerken. Zal die band haar niet hinderen, wanneer ze straks voor hare School, onder sekere voorwaarden belangrijke voordeelen van de Regering ontvangen kan?

Doch de beantwoording dezer vraag laten wij voorloopig aan de Vereniging over. Wij nemen met dankbaarheid acte van de verklaring, dat elke subsidie, die de Vrije Universiteit afhankelijk zou maken van een buiten haar staand gezag, door haar niet kan aanvaard worden.

In de verwachting, dat de voorwaarden, onder welke de Vrije Universiteit door de Regering straks met andere Hogescholen gelijk gesteld zal worden, geen inbreuk zullen of mogen maken op het Contract, dat thans misschien tusschen kerken en Vereniging gesloten zal worden, doen wij onzerzijds onze handteekening onder het Advies gestand en raden wij de kerken aan, om overeenkomstig dit Advies aan de gedeelde opleiding een einde te maken.

De opmerking is volkomen juist, dat de *De Herant* geen officieel orgaan is van de Vereniging voor Hooger Onderwijs, of recht heeft, namens de Vrije Universiteit te spreken.

Wij wezen daarom op het Statuut der Vereniging en op de zedelijke verplichting, die uit het eenmaal met de Kerken aangegane contract voortvloeit.

Hoofdzak is echter, dat ook Prof. Bavinck thans aan de Kerken het advies geeft, om het compromis der broeders aan te nemen.

Hierover verblijden wij ons van harte.

Officieele Berichten.

„HET KERKBLAD.“

Daar de Curatoren der Theologische School, Deputaten voor *Het Kerkblad*, van de redactie van dit blad ontheven zijnde, gelieve men voortaan, wat hiervoor bestemd is, te adresseren: „Aan de Redactie van *HET KERKBLAD*, te KAMPEN.“

C. MULDER, Kampen, 26 Maart 1902.

OPROEPING.

Deputaten voor de kas van Ger. kerken in Zuid-Holland tot ondersteuning van hulpbehoevende studenten roepen jongelieden op, die voor de studie tot den dienst des Woords financieele hulp van noode hebben, tot een vergelijkend onderzoek.

Vereischten zijn: a) dat zij behooren tot een der Gerf. kerken in d. Prov. Z. Holland (of voor hun opleiding tijdelijk buiten deze Prov. wonen) ongetuigd zijn en bij voorkeur niet boven de 23 jaar;

b) dat zij vóór 1 Mei a.s. bij den ondergeteekende inzendende een attestatie van hunnen Kerkeraad omtrent belijdenis en wandel, alsmede een verklaring van twee gemescheeren, dat zij een goede gezondheid genieten.

In aanmerking komen ook zij, die zich wenschen voor te bereiden voor den missionairen dienst des Woords.

Namens Deputaten voornemens:
F. A. v. D. HUYGEN Gz., *Scriba*, Onderaard, Maart 1902.

MONTFOORT.

De kerkeraad der Gerf. kerk te Montfoort verzoekt beleefdelijk den kerkeraad en belanghebbenden hem er kennis van te willen geven, wanneer in het Rijksopvoedingsgesticht voor meisjes alhier iemand van Gerf. huize opgenomen wordt; aangezien het voorgekomen is, dat een doopdijf ener Gerf. kerk daar aanwezig was zonder dat hij hiervan tijdig kennis kreeg.

Namens voornemens Kerkeraad:
A. L. RUYSS *Protes.*,
B. KRUTHOF *Scriba*,
Montfoort, 19 Maart 1902.

De Kerkeraad der Gerf. Kerk te Wommels heeft besloten geen collectanten aanbeveling te geven, die niet minstens 3 weken te voren bericht hebben gedaan van hun komst. Zonder aanbeveling door of vanwege den Kerkeraad worden de collectanten niet door de gemeente ontvangen.

Namens den Kerkeraad voornemens:
A. S. VISSER, *Scriba*,
Wommels, 25 Maart 1902.

L. S.

De Kerkeraad der Gerf. Kerk te Marken brengt langs dezen weg zijn hartelijken dank

aan alle zusterkerken, die in antwoord op zijn circulaire van Juni 10, door grooter of kleiner bijdragen in den financieelen nood dezer kerk voorziening hielpen aanbrengen.

De Heere heeft ons gebrek willen vervullen. Hij vergeldt uit genade ook dit werk der liefde aan deze kerk betoond.

Namens den Kerkeraad voornemens:
H. KLAARHAMER, V. D. M.,
K. VISSER, *Scriba*,
Marken, Maart 1902.

Britenland.

Duitschland. Uit den Pfalz.

In de Beiersche Pfalz dreigt er een conflict te komen tusschen de „positieven“ of denkeren die aan de belijdenis der Evangelische kerk hechten, en het kerkbestuur, dat door de „Protestantenverein“ gedreven wordt, om wederzijdse dingen tegen hen te doen, die strijden voor de belijdenis hunner kerk. In de Pfalz zit sedert lange jaren het liberalisme in de kerk op den troon. In de synode van genoemde kerk zijn 47 liberalen en 17 positieven leden. Tot hertoe hebben de kerkelijke liberalen het rijk alleen gehad. De Protestantenverein zorgde er voor, dat jongelieden die beuaten hadden, niet aan de positieve Universiteit van Erlangen, en wel aan Universiteiten met moderne leeraars studeerden.

Het enige wat den liberalen van de Pfalz in den weg zit, is de „vereniging voor Inwendige Zending“, welke hare agenden uitzendt om hier en daar, waar het liberalisme oppermachtig is, voor orthodoxe lieden in verlaten kring Bijbelzendingen houden.

De algemeene Synode nam den 23sten Oct. een besluit, waarbij alle predikanten wanneer er een agent van de inwendige zending in hunne gemeente kwam preeken, verplicht zijn daarvoor om het kerkbestuur kennis te geven, en het kerkbestuur wordt gelast om met alle middelen, die het ten dienste staan, die predikanten disciplineer te behandelen welke de vereniging voor inwendige zending leiden of het drijven der agenden bevorderen, in het bijzonder wanneer zij in tegenstelling met den uitgesproken wil der Presbyterien, de agenden aan de gemeenten opleiden of wanneer zij weigeren dezen naar den wensch der Presbyterien terug te roepen!

De heeren van den liberalen Protestantenverein houden het er voor, dat de vereniging voor inwendige zending het gezag van het predikambt en de orde der kerk op de ernstigste manier in de waagschaal stelt.

Het is nog de vraag, of de resolutie van de Generale Synode door de overheid van de Pfalz zal worden goedgekeurd.

Mocht het besluit der Synode de „landerherlijke Genemignung“ verkrijgen, dan hebben de liberale predikanten de middelen in de hand, om hunne rechtzinnige ambtgenooten te vervolgen.

Noord-Amerika. Prof. Pearson uit de Methodistische kerk getreden.

De Mormonen. Groote giften voor universitaire instellingen.

Sedert eenige weken is de Methodistische wereld van Noord-Amerika in rep en roer gebracht. De hoogleeraar Charles W. Pearson, leeraar in de Engelse literatuur aan de „Northwestern University“ te Evanston in den staat Illinois, heeft namelijk openlijk verkondigd, dat hij niet aan de wonderen van het Oude en het Nieuwe Testament gelooven kon. Men kan wel denken, dat er op werd aangedrongen, dat de hoogleeraar zou bedanken voor het ambt dat hij tot dusver had bekleed. Doch zijn hooggeleerde was daarvoor slecht te vinden; hij sprak integendeel het voornemen uit om aan te blijven, terwijl hij zich op het recht van leervrijheid beriep. Een hevige strijd was van die houding het gevolg, en in de hute der polemiek liet Pearson zich tot de volgende uitspraak verleiden: „De tegenwoordige beklaagdenwaardige toestand der kerken en het lage zedelijk peil van onze natie, die van de kerken leiding verwacht, is te wijten aan de pertinente weigering der kerk, om kennelijke feiten te erkennen.“ De heer Pearson ging nog verder, toen hij zeide, dat het dogma, waardoor men den Bijbel voor een door God geïnspireerd boek hield, de lievelingszonde van de kerk was. Hij spreekt haast van zelf, dat de positie van den hoogleeraar na zulk een uitslating onmogelijk geworden was. De Heilige Geest getuigt in de harten der kinderen Gods, dat de Heilige Schrift waarlijk van God is, en als nu een hoogleeraar het een „zonde“ noemt, om aan Gods Woord vast te houden, dan gevoelen de geloovigen, dat zulk een uitslating grenst aan de lastering van den Heiligen Geest. Het einde van de zaak was, dat Pearson zich genoodzaakt zag, om zijn professoraat neer te leggen en zich tegelijkertijd van de Methodistische gemeenschap losmaakte. Van een kerkelijke behandeling door de Methodistische kerk hebben wij niets vernomen.

De Mormonen veren zich zoowel in Amerika als daar buiten met veel energie. Hun jver is een betere zaak waardig. Om meer opgang te maken of een grooten steen des aanstoots weg te nemen, beweerden de leiders in den laatsten tijd, dat de veelwijverij door hunne secte was prijs gegeven. Maar de vereniging van predikanten van Christelijke kerken van Salt Lake City, de hoofdstad der Mormonen, in den staat Utah, heeft de vrijheid genomen om in deze een verklaring te publiceren, waaruit blijkt, hetgeen reeds velen daarvoor wisten, dat de verzekering der Mormonen, als zou er bij hen geen veelwijverij bestaan, louter leugen en huichelarij is. Genoemde vereniging van predikanten bewijst datgene wat zij zegt, door mededeeling van den werkelijken toestand, zoowel in Utah als in Idaho; staten waarin de Mormonen de overhand hebben. Daarbij deelt zij nog een reeks van uitspraken van Mormonische leiders mede. Uit de woorden van genoemde voormannen is op te maken, dat deze overal de veelwijverij openlijk invoeren, waar zij er niet voor te vreeten hebben, dat de bondsregering tegen haar zal optreden. Zij hebben een koloniatieplan gemaakt, dat op alle plaatsen uitgevoerd worden zal, waar zij niet te vreeden hebben op de vingers gekoken te worden door „heidense“ buren, namelijk in de slechts zwak bezette territorien van Arizona en Nieuw Mexico. Maar het is er hun om te doen, in die streken ook uit een staatkundig oogpunt den boventoon te krijgen.

Geen land ter wereld, waar de millionairen of liever de multimillionairen zulk een liefhebberij hebben, om geld te geven aan openbare wetenschappelijke instellingen. In het jaar 1901 werd meer dan 107 miljoen dollars, in het voorgaande jaar 47.5 miljoen dollars aan hogescholen en colleges gegeven. De grootste gift